

Projektrapport: Animation i undervisningen

Deltagare

Lasse Persson, Animatör.

Helena Malm, Projektledare, Universitetsadjunkt i bild, Malmö Universitet.

Pär Widén, Universitetslektor i pedagogik vid Malmö Universitet

Per Dahlbeck, Utvecklingspedagog, Malmö stad

Pilotprojektet har under VT23 involverat 60 blivande förskollärare genom kursen: Barndom och lärande: Literacy och didaktik i förskola. Barngrupper på två olika förskolor i Malmö har också deltagit i projektet: Visans förskola, Lindängen och Bladbaggens förskola, Bunkeflostrand. Två utvecklingspedagoger, Ida Nordborg och Emma Larsson från Malmö, har av eget intresse deltagit i delar av projektet.

Bakgrund

Animatören Lasse Persson har tidigare arbetat med animering av barns teckningar utifrån barn egna berättelser. Dessa animeringar kallar han "Kylskåpsfilmer" eftersom det ofta är där barnens teckningar hamnar när de tar hem dem från förskolan. Genom animationerna har barnens röster blivit hörda och deras teckningar och berättelser "märkvärdiggjorda". Samtalen som Lasse har med barnen om deras bilder medan de tecknar visar tydligt att arbetet kan ha en språkutvecklande potential.

En av kurserna för blivande förskollärare vid Malmö Universitet handlar om Literacy, där språkutveckling är ett viktigt innehåll. Att utveckla digital kompetens ingår i förskolläraryrket och den är också inskriven i läroplanen för förskolan. I projektet finns möjlighet att kombinera dessa båda delar. Studenterna som blir involverade i projektet går en utbildning där de arbetar i förskolan samtidigt som de studerar.

Mål

Ett mål med pilotprojektet är att inspirera blivande förskollärare att använda animering som språkutvecklande verktyg i arbetet med barn i förskolan. Bland annat genom att synliggöra Lasse Perssons sätt att ta barns teckningar på allvar genom att samtala med barnen när de tecknar och genom att animera deras bilder. Det sker på två sätt, dels i möten mellan Lasse och barngrupper på två av de förskolor där två av kursens studenter arbetar, dels genom att studenterna får ta del av ett inspelat arbetspass från tidigare arbeten med Lasse och en barngrupp på en förskola. I samtliga exempel blir barnens teckningar och berättelser till animerade filmer.

Ett annat mål är att visa på ett arbetssätt där barns röster blir lyssnade på, får sätta spår och göra skillnad. Det vill säga ett arbetssätt där förskolans kunskaps- och demokratiuppdrag får gå hand i hand och förhoppningsvis stärka varandra.

Genomförande

Pilotprojektet startar med en föreläsning av Lasse Persson där han visar exempel på animerade filmer och berättar om sina tidigare erfarenheter av samtal med barn om deras teckningar och om hur animerade filmerna blir till. Föreläsningen genomförs på zoom i två omgångar för halva studentgruppen åt gången och spelas in.

Därefter träffar en lärarutbildare tillsammans med Lasse studenterna på en animeringsworkshop i en ateljé på lärarutbildningen i Malmö. Lasse håller en kort introduktion om animering och studenterna får handledning under arbetet. Delar av workshopen dokumenteras av en utvecklingspedagog, Ida Nordborg. Studenterna arbetar i par eller trios och gör utifrån sina teckningar korta animerade filmer i "iMovie". De spelar också in sina röster till filmerna. Animeringarna publiceras i "Mediagallery" på "literacy-kursens hemsida". I kursen ingår högläsning. Några studenter jämför att spela in sina röster med högläsning.

I projektet ingår besök på två förskolor. På bägge förskolorna arbetar två av studenterna som går utbildningen. Där visar Lasse först sin animerade film "Giraffens cykel". I grupperna ingår fem respektive sex barn. Filmen handlar om när giraffen lär sig cykla och hur giraffen hanterar det orättvisa i att en apflicka som är mindre ändå kan cykla mycket bättre. Efter filmen frågar Lasse barnen om de lärt sig cykla och om de kanske trillat och slagit sig i samband med. Han har med sig papper och pennor och han uppmanar och uppmuntrar barnen att teckna och berätta om sina erfarenheter. Hela tiden ställer Lasse öppna och nyfikna frågor som leder till många och olika samtal med barnen. Därefter förhandlar Lasse med varje barn om vad som ska stå i anslutning till deras teckningar. Barnens ord förtydligar handlingen som skildras i deras bilder och Lasse skriver orden på baksidan av teckningarna.

De två förskolorna Visan och Bladbaggen

Lärarstudenter är med vid besöken på de två förskolorna. En av studenterna upplever på det ena besöket hur språkutvecklande det är med Lasses öppna och nyfikna frågor och samtal. Studenten är förvånad över hur mycket barnen pratar och berättar. Studenten menar att det inspirerar till att själv sitta mer med barnen och samtala med dem medan de tecknar.

På denna förskola är det fem barn mellan två och fem år och alla är fokuserade på att berätta med både teckningar och ord i över en timme. Den tecknande och pratsamma tvååringen berättar till exempel om sin farfar Olles bil. En mängd små streck finns runt bilen. Barnet förklarar att detta är "massor av brum". En treåring ritar "slalom" genom att cirkla och kurva runt på pappret med en krita.

Besöken dokumenteras med film i ena förskolan och med anteckningar i den andra. Filmdokumentationen har redigerats i två omgångar och finns i en lång version på 1 h och 10 minuter och en kort version på 12 min.

Teckningarna från de båda förskolorna Visan och Bladbaggen bearbetas av Lasse och blir till två animerade filmer. När Lasse fört in och redigerat teckningarna besöker de två studenterna Lasses studio och läser in berättarröster till animationerna. Ett av tillfällena i studion har också dokumenterats. En av studenterna säger vid detta tillfälle:

"- Det är ju precis som att läsa för barnen."

De båda utvecklingspedagogerna Ida Nordborg och Emma Larsson är också inbjudna till Lasses studio.

De båda animerade filmerna och dokumentationsfilmen har sen visats för fler barn på respektive förskola.

Studenttankar om ett av besöken

Så här skriver en student om besöket på Visans förskola:

”-Barnen på Visan har sett de två filmerna. Både filmen från processen men även den färdiga animerade filmen. Barnen tyckte bilderna blev levande och att det var häftigt att de fått skapa en film. De kom även ihåg mycket från när ni var på besök. Barnen återberättade för sina kompisar vad de gjorde när ni var här och samtalade om sina enskilda teckningar. De frågade även om er. Både föräldrar och barnen har kunnat ta del av teckningarna och filmen i vår korridor. Detta har bidragit till att barnen har kunnat reflektera och samtala både med pedagoger, barn och vårdnadshavare. Barnen visar stolthet och glädje i att deltagit i detta. Ett stort tack för att vi fick möjligheten att delta i detta projekt.”

Uppföljning och utvärdering av kursen med studenterna

Vid tredje lektionstillfället följer vi upp och utvärderar projektet med studenterna. Vi tittar på och pratar om studenternas animeringar från ws. Vi visar dokumentationsfilmen från Visans förskola, där det ingår en kort sekvens från när berättarrösten spelas in till teckningarna från Bladbaggens förskola. Vi pratar om alla moment i kursen som har handlat om animering. Många studenter menar att de önskat sig fler tillfällen att själv lära sig animering.

Studenten som är med på besöket på förskolan Bladbaggen lyfter visningen av Lasses film ”Giraffens cykel” där barnen ser och lyssnar och Lasses samtal efteråt med barnen. Och också samtalen under tiden som barnen tecknar. Han, som känner barnen, uttrycker hur imponerad han är. Han tyckte det var väldigt spännande att se hur Lasse samtalade med Bladbaggen-barnen och hur han fångade deras intresse. Han menar att alla momenten i samband med animeringen verkligen har fokus på språkutveckling.

Vi samtalar om allas erfarenheter av att arbeta med animering i förskolan. Någon arbetar redan med leranimation och greenscreen, men ser det nu på ett nytt sätt, att man kan se effekten av arbetet ut ett språkutvecklande perspektiv. Några uttrycker att de säkert kommer att arbeta med animering framöver. Andra menar att de behöver mer kunskap innan de arbetar med animering i barngrupp.

Alla som yttrar sig är positiva till innehållet i kring animation i kursen men flera säger att de velat få ta del av mer av Lasses kunskap om animering - alltså mer undervisning.

Preliminär analys av utvecklingsprojektet som handlar om ett samarbete mellan förskolläraryrket, en animatör och två förskolor

Nedan följer vår analys av pilotstudien om ett pedagogiskt utvecklingsarbete om rörlig bild i förskolan och förskolläraryrket. Studien initierades av Pedagogisk Inspiration tillsammans med lärarutbildare på förskolläraryrket. Samarbetet iscensattes på ett par förskolor av en professionell animatör tillsammans med lärare och studenter och pedagoger från förskolläraryrket vid Malmö universitet och Pedagogisk inspiration.

Vår preliminära analys utgår från en övergripande fråga om vad som händer när en pedagogisk verksamhet låter barns röster komma till tals, i det här fallet genom deras teckningar och deras ord i samarbete med en animatör.

Att barn får berätta om viktiga frågor med sina teckningar och sina ord och att dessa teckningar sedan får "liv" genom att en animatör bearbetar dem menar vi kan fylla två syften. Dels att höja statusen för tecknandet, bildskapandet och bildspråket och dels att barns deltagande i hela processen för dem utgör ett språkutvecklande arbete. De är uttryckande subjekt som får vara med om att deras röster tas tillvara och förmeras av en animatör.

Genom deltagandet i utvecklingsarbetet har vi skapat en djupare förståelse för vilken betydelse det har hur barnen förbereds för tecknandet. Det tycks avgöra hur barnen tar sig an uppgiften. Vidare har utvecklingsarbetet medfört en ökad medvetenhet om betydelsen och effekten av att en professionell animatör har medverkat. Våra frågor kan sammanfattas så här:

1. Vad händer när en professionell animatör engageras i de pedagogiska verksamheterna i förskolor?
2. Hur tar sig barnen an uppgifter som de ges?
3. Vad händer när barn får möjlighet att teckna och vad är det för aktiviteter som blir effekten av att teckna och att samtala om sina teckningar med varandra och med animatören?
4. Hur kan vi förstå dessa aktiviteter och handlingar ur ett undervisnings- och lärandeperspektiv med fokus på barnen?

I filmdokumentationerna från utvecklingsarbetet identifierar vi två sätt att beskriva undervisningen ur ett språkutvecklingsperspektiv, både ur barnens och pedagogernas perspektiv.

1. Det första betecknar vi som ett formaliserat mönster för undervisning och lärande. Det innebär att det primära målet för undervisningen är att de lärande ska utveckla sin språkliga kompetens genom att de tränar formerna och grammatiken för språket. Begreppet myntades i första hand för att beskriva språkundervisning riktat mot det verbala språket.
2. Det andra betecknar vi som ett funktionaliserat mönster för undervisning och lärande. Det innebär att undervisningen möjliggör för de lärande att språka om ett väsentligt innehåll och just innehållet som språkandet beskriver är det väsentliga. En bakomliggande tanke är att de språkande utvecklar sin språkliga kompetens samtidigt som de språkar om något viktigt.

Dessa två inriktningar av undervisningen behöver inte ses som exklusiva eller värderande, utan kan mycket väl ses som kompletterande. De kan snarare förstås som olika förhållningssätt till hur deltagare förstår och tar sig till an en uppgift och därmed hanterar situationen, handlingar, uppgifter och aktiviteter i det aktuella utvecklingsprojektet. I filmdokumentationerna rör sig således pedagoger, animatör och barn mellan dessa två sätt att handla, tänka och prata om tecknandet. Men det är enligt vår mening tydligt att olika synsätt på språkundervisning dominerar i de två exemplen.

Vi finner det också är intressant att konstatera att studenterna själva uttrycker önskemål om mer undervisning för att behärska formerna för animering, det vill säga enligt ett formaliserat mönster. Å andra sidan uttrycker samma studentgrupp en kritik mot att Lasse är för kritisk när han betraktar deras animationer. Vi tänker att han gör så för att de ska utveckla sin kunnighet i att animera, men att de upplever kritiken riktad mot vad studenterna vill förmedla och uttrycka med sina filmer, enligt ett funktionaliserat mönster. Det tyder på att arbetet hade kunnat bli tydligare, mer utvecklande och begripligt om dessa två mönster hade varit tydligt under kursens gång. Ibland kan ju faktiskt en teoretisk modell underlätta för kommunikation och ömsesidig förståelse.

Vi uppfattar trots det i förskolornas, studenternas och pedagogernas tillika animatörens pedagogiska arbete ett intressant samspel och en närmast våglik rörelse mellan de två mönstren som syns i hur de förstår, tar sig till an och handlar inom ramen för aktiviteterna. I den meningen tycks begreppen formaliserad och funktionaliserad vara att betrakta som något av noder eller kraftpoler som tillsammans skapar ett kraftfält mellan sig och som skapar vissa förutsättningar för de pedagogiska aktiviteterna.

Bägge barngrupperna har sett en animerad film av Lasse Persson som handlar om en giraff som lär sig cykla. I den ena gruppen tycks barnen ha uppfattat uppgiften för deras tecknande som att de ska teckna giraffer som lär sig cykla. Här visar det sig att barnen dels tycker det är svårt och dels att de är färdiga ganska snabbt. Det finns då annat som lockar i rummet, bland annat ribbstolar och en studsatta. Det vill några av barnen få prova efter en kort stunds tecknande. När de sedan återvänder till bordet där Lasse, pedagogen och barnen är blir de efter ett kort samtal intresserade av att rita det som de nyligen upplevt; klättrandet och hoppandet. Nu tycks deras tecknande drivas av en annan glöd och en större motivation. Det är lätt att tolka det som att de nu, enligt egen mening, får teckna om något viktigt och inte om något, av någon annan på förhand bestämt. Vi kan beskriva det som att tecknandet går från att uppfattas som en formaliserad uppgift till en funktionaliserad.

I den andra exemplet samtalar barnen och animatören en längre stund om att cykla och att lära sig cykla. Animatören frågar barnen om de kan cykla och om de minns ngt ifrån när de lärde sig att cykla för första gången. Då uppstår ett samtal om att kunna cykla, hur man lär sig och om de minns när de lärde sig cykla första gången. Samtalet leder fram till att animatören frågar dem om de vill teckna något om just detta. Barnen tycks nappa på uppgiften med en viss entusiasm. Och tecknandet sätter fart och varar relativt länge. Barnen tycks i det senare fallet uppfatta uppgiften som en funktionaliserad. De vill berätta om något viktigt i deras liv med hjälp av teckningar. Innehållet verkar beröra och engagera barnen.

Det är svårt att veta hur barnen kommer att reagera när deras teckningar vänder åter till dem, men nu i animerad form. Kommer de att vilja teckna bättre och skickligare i första hand eller kommer de att vilja teckna om fler viktiga händelser i deras liv. Eller kanske blir det en kombination av reaktioner mellan dessa två ytterligheter.

Det är tydligt att framför allt studenter upplever att hela projektet har lett till en ökad medvetenhet och kunskap om ett språkutvecklande arbete. Pilotprojektet har varit språkutvecklande både verbalt och visuellt genom tecknande och animation för både för barnen och för studenterna.

Forskningsfrågor som är intressanta att undersöka och förstå lite närmare

1. Hur definierar studenter (och vi) begreppet språkutvecklande?
2. På vilket sätt är det språkutvecklande för studenterna? För barnen?
3. Hur kan vi se det hos barnen, att det sker en språkutveckling alltså? Går det att påvisa och mäta eller är det "bara" ett intryck?
4. Vilka delar av arbetet; tecknandet, samtalandet om bilderna, animerandet, samtalet och tittandet på de animerade filmerna är det som uppfattas som språkutvecklande?
5. På vilket sätt går det att utveckla de språkutvecklande delarna av arbetet?"